

Aleksij Kobal, slikar

Reka uči spoštovati tokove, ki jim je treba dati prednost

Pripravila: Tina Košir

Aleksij Kobal: Avtoportret

»Njegovi urbani pejzaži so svojevrstni psihogrami, večplastno izpovedni s skrivnostno občuteno simboličko, ki prevzame slehernega izmed nas,« je v utemeljitvi nagrade Prešernovega sklada, ki jo je dobil februarja 2016, zapisala Nives Marvin. Aleksij Kobal je vsestranski ustvarjalec – slikar, glasbenik, pisatelj. Zase pravi, da je predvsem neskončno radoveden človek, ki ga življenje fascinira vsak dan znova. Pogovarjala sva se o mogočnih tokovih – ustvarjalnosti, podzavesti, času ... Življenju. O tem, kdaj je vredno plavati proti toku in kdaj se mu je treba prepustiti.

»Aleksij Kobal je po izobrazbi slikar, a ga je treba razumeti širše. Je umetnik, predvsem pa je ustvarjalec,« o vas pravi kustos Arne Brejc. Kako izkušate svojo fluidno ustvarjalsko identiteto?

Umetnika razumem kot človeka, ki ima sposobnost izraza. Zame je ključnega pomena, da imam kaj povedati, da želim gledalcu, poslušalcu, bralcu ... posredovati neko sporočilo.

Ta gon je zelo pomemben, kajti brez njega sem mrtev, ne morem ničesar ustvariti. Kadar sporočilo ne dozori, ne gre. Drug vidik tega pa je medij. Moj je seveda slikarstvo, tu se počutim najbolj domače, najbolj suvereno. Vprašanje pa je, s katerim medijem se da izraziti na najprimernejši način.

Od česa je to odvisno?

Pri sliki je vedno dobro, če vključuje spontan proces. Nekako jo moraš znati poslušati. Vanjo sicer spustiš svoj namen, svoje hotenje, a slika se počasi začenja odzivati sama zase. Ujeti moraš ustrezen dialog med njenim življenjem in tistim, kar hočeš sporočiti. Pogosto se dogaja, da v maniri diktatorja vztrajam pri zamisli do konca, kar je včasih dobro, včasih pa tudi ni. Pri zadnji razstavi se mi sicer zdi, da sem dela le pustil toliko odprta, da gledalcu dopuščajo lastne interpretacije.

Razmišljam o toku časa, slikarstvu na eni ter glasbi in literaturi na drugi strani. Glasba in literatura tečeta z

zavestjo bralca ali poslušalca skozi čas kot reka, in v isto reko, kot je dejal Heraklit, ni mogoče stopiti dvakrat. Slika pa je statična podoba, zamrznjena v času. Jo je mogoče večkrat videti enako ali pa nas opozarja na to, kako se s časom spreminja naš pogled?

Morda, tega ne vem ... Je pa zanimivo, da moja neuslišana ljubezen ni slikarstvo, pač pa glasba. Zdi se najmočnejši medij prav zato, ker si jo moraš nenehno predvajati, ker mineva. Morda prav zato na mojo čustveno plat deluje veliko bolj kot slikarstvo, ki je v glavnem prežeto s poplavo videnega. Včasih je treba sliko umakniti s stene, ker se tako ponuja. Glasba pa se pojavlja kot duh – lahko jo slišiš, ni otipljiva, a te vsemu navkljub privede do različnih čustvenih stanj. Seveda sem se preizkušal v glasbi, a se nimam ne za glasbenika ne za pisatelja. Potreba po pisanju je prišla povsem spontano, ker sem človek, ki neprestano hoče gledalcu nekaj povedati. Včasih preveč. Temu primerno sem slike pogosto obtežil z zgodbami. Besedno izražanje pa mi je pomagalo toliko, da sem ugotovil, kam kaj sodi. V tem trenutku se torej zavežujem slikarstvu v najčistejšem pomenu besede, saj z leti energije zmanjkuje in jo je treba vlagati tja, kjer si najbolj prepričljiv. Vsekakor je nujno izkoristiti plodna obdobja, iz njih iztisniti vso ustvarjalno substanco, kajti ko pride kriza, je to nemogoče. Zgodi se, da dve leti hodiš v atelje, delaš, pa ne narediš ničesar. Kriza pa ne pomeni, da ne moreš delati, ker si bodisi v depresiji bodisi v kakšni drugačni duševni stiski. Ne, kriza nastopi tedaj, ko imaš izpolnjene vse pogoje za delo, ti pa v nobeni od potez ne ustvariš presežka. To je kriza. Takrat je potrebno potrpljenje, treba je pustiti času čas in dovoliti, da se kreativno jedro ponovno obda s prepotrebniimi obsesijami. Če hočem prehitovati, sem takoj na tleh.

Vaš ustvarjalni opus sestavljajo slikarski cikli. Kako začutite, kdaj je čas, da se poslovite od enega in odprete drugemu?

Sem kot nomad – grem v prostor, ga posejem z občutji, požanjem, potem pa, ko ni več rodovitno, grem stran. Gojiti svoj slog in ga neprenehoma reproducirati na istem polju nima nobenega smisla. Pogosto se dogaja, da umetnik bolj kot umetnost goji slog ali celo kult. Ko se mu posreči zanimiva likovna formulacija, pazi, da je ne bo izgubil. A ravno ta premišljena previdnost slabi izvornost. Sčasoma postane le še izraba, jezik brez naboja. Umetniki smo pač obsojeni na začetek, vrhunec in padec žlahtnega.

Kako poteka vaš ustvarjalni proces?

Zamisel lahko dobim v naravi ali kjerkoli. Ker me še vedno

privlačita renesančni pogled in njegov perspektivni prostor, skic ne delam več po klasičnem postopku, ampak jih ustvarim v 3D-programu. Ja, večino dela opravi prav na računalniku, kar mnoge preseneča. Vse, od pokrajine, predmetov do tehničnih pomagala, zmodeliram, potem pa izberem tisto sekvenco kadra, ki je najprimernejša predloga za sliko. Šele nato nastopi slikarstvo. Izumiti je treba likovni jezik, ki bo presegel računalniško predlogo, skratka – da sliko pripeljem tja, kamor računalnik ne zmore. Pri tem si pomagam z različnimi slikarskimi tehnikami, ki jih po navadi sproti izumljam. Ni pa nujno, da slika preseže fotografijo. Tudi to se mi je že zgodilo – da so predloge, ki sem jih ustvaril na računalniku, ostale zgovornejše. In spet je proces, preden pridem do zelene podobe, zelo zelo dolg ... Kakor da bi ustvarjal nekakšne psihične paravane, skušal ujeti misli, ki prihajajo iz podzavesti, nato pa jih preobleči v realnost.

Kako čutite svoje podzavestne svetove, kako jih raziskujete? Kakšna je vloga podzavesti pri ustvarjanju? Je ustvarjanje ključ do podzavesti ali je podzavest ključ do ustvarjanja?

Pri mojem delu se oboje zelo prepleta. Tudi zato, ker premorem izkušnjo psihoterapije, ki je trajala dolgih dvanajst let. Med drugim se naučiš brati samega sebe, brati druge ljudi, brati neukrotljivo podzavest ... Zame je bila to izjemno pomembna izkušnja, ki dobro sovпада z ustvarjalnostjo. Čeprav zelo pogosto slišim, da naj bi bila neuravnovešenost za slikarja dobra, celo nujna, so takšne predstave popolnoma napačne.

To je v zvezi z umetnostjo zelo razširjen mit.

Drži. Toda že sam Woody Allen je dejal, da nevroze umetnika kvečjemu ovirajo. Tudi sam mislim podobno. Z urejeno zavestjo laže pristopaš k nezavednemu. David Lynch je v knjigi *Kako ujeti veliko ribo* odlično opisal postopke, kako vstopati v podzavest in iz nje črpati navdih. On je v tem izjemen.

Lynch to počne s pomočjo transcendentalne meditacije, kakšni so vaši pristopi?

Povsem asociativni. Ničesar nočem početi načrtno. Šele ko izpeljem vse postopke in dokončam sliko, začnem analizirati vzgibe zanjo. In rezultat je vedno enak: nič, kar sem stkal v sliko, ni naključno. Zato so stvari, ki jih počnemo, vedno naš avtoportret. Naj še tako bežim od samega sebe, vedno bom ustvaril nekaj, kar je tipično moje. Najzanimivejše komentarje pa dajejo ljudje, ki z umetnostjo nimajo nič.

Ko gledajo slike, so najprej zelo zadržani ali pa jih, da ne bi delovali nepoučeni, skušajo opisati čim bolj nazorno. Včasih komu rečem: »Pozabi, kar vidiš, povej, kaj čutiš!« In potem se odprejo njihovi svetovi, ob katerih včasih pozabim zapreti usta. Tako se slika prebije mimo cenzure in razkrije skrite svetove, potlačene vsebine, ideale, ki so skozi življenje otemneli ... Pravzaprav smo resnični »mi« v podzavesti.

Bolj avtentični od svoje podobe za javnost?

Najbrž. Oblikujeta nas vzgoja in okolje, vprašanje pa je, ali je tista magma, ki jo nosimo v sebi, res oblikovana po naših vatlih ... Zato je vedno priporočljivo preizkušati samega sebe. Ko ustvarjam, simbolično slikam na rdečo podlago. Kakor da bi želel uprizoriti postopek presevanja magme, ki žari globoko spodaj za želodčno steno.

Je to resnična funkcija umetnosti, kaj menite? Da odpira vrata globljemu doživljanju? Najbrž pa mora biti njen jezik prilagojen sodobnemu času?

Verjamem, da je umetnost elegantna sila, ki jo je nemogoče nadzorovati. Ne uživam pa v umetnosti, ki ne daje enega samega estetskega dražljaja. Lahko se tudi prerekava o tem, ali mora umetnost neproblematično slediti duhu časa ali pa mu zgolj nastavlja ogledalo. Sam največkrat počnem stvari, za katere se v danem trenutku ne pričakuje, da bodo sprejemljive. Kadar se peljem z avtom, opažam, da grem pogosto v smer, kjer ni kolon. Ne označujem tega kot dobro ali slabo, gre preprosto za to, da ubiram svojo smer. Včasih se izkaže za napačno, največkrat pa ne. Zato je zame dobra umetnost tista, ki preživi vse časovne smeri in tokove ... Hja, kot neustavljiva reka.

Ko vas poslušam, čutim veliko spoštovanje do vaše globeke zavezanosti iskrenosti v umetnosti, v ustvarjalnosti, zavezanosti resničnemu, pristnemu ...

Sem predvsem zelo radoveden človek. Verjamem, da ko enkrat izgubiš radovednost, si duhovno mrtev. Vsak dan prinaša kaj zanimivega, znova in znova me fascinira skoraj vse, kar vidim. Ampak izziv je v interpretaciji. Včasih je bil pogosto v rabi izraz »sublimirati«; slikar je recimo iz kaotičnega sveta izrezal določen segment in ga postavil v drugačen kontekst. V bistvu pa je samo očistil šaro okoli tistega, za kar je želel, da bi tudi gledalec prepoznal kot nekaj, kar presega običajnost. A čar umetnosti je ravno v neskončnih možnostih interpretacij, navzkrižje pa je v tem, da nam pri teh naskokih v bistvu nikoli ne uspe. Kakor da bi naskakovali ideal, se ga lotevali z vseh strani, potem pa, čeprav ubeži, ugotovili, da je pravzaprav vsa zgodovina teh

naskokov in napreznaj tisto, kar dela umetnost smiselno. Ustvarjati umetnost je v veliki meri enako hoji v gore: ni toliko pomemben cilj kot pot.

Najmogočnejši izraz pristne živosti je zagotovo kar narava sama. Je velik vir navdiha, pa vendar je upodabljanje naravo danes za umetnika najbrž svojevrsten izziv?

Na moji zadnji razstavi je gorski svet končno dobil svoj likovni izraz, kar me veseli. Ja, gora je zame na neki način ideal: ko osvojiš vrh, si poplačan z razgledom. Po drugi strani je to drug svet. Tam najdeš vse, česar v vsakdanjem življenju zlepa ne boš, sploh če se odpravljáš na brezpotja. Čeprav težko najdeš košček, kjer ne bi bilo tehničnih sledi, me narava vedno preseneča. A se ne slepim z ekologijo in tem, da bo narava očiščena, kot je bila nekoč, zato v svojih delih tudi namenoma interpretiram prav ta odnos civilizacije in narave, ki postaja rezervat.

Naše navzočnosti, kjerkoli, namreč nima smisla umikati.

Gora je izjemno močan simbol, pravite, kaj pa reka?

Reke predvsem zelo spoštujem. Poleg tega, da je reka nevarna in te lahko odnese, ima nekaj, kar me včasih spravlja v hipnotično stanje: to je pretok bistrosti. Namenoma bom pretiraval in si v duhu Indiane Jonesa gorsko reko zamislil kot sveti gral. Priznam, to je nekaj, česar ne razumem povsem, a ta prosojnost me izjemno privlači. Poskušal sem izumiti posebne postopke in naslikati takšno vodo, ta njen metafizični prizvok. Široka reka je spet nekaj drugega, ima čisto drugačno moč kot deroča reka ... Nekaj izkušenj s kanujem takoj razloži, da mirnost reke premočrtno narašča s pričakovanjem brzic. Takrat se moraš reki prepustiti, to je pomembno. Ne smeš se ji upirati. Takšno početje za vsako ceno je lahko tudi usodno.

Ko govorite o reki, me to spominja na način, kako pripovedujete o nepredvidljivem toku navdiha, gora pa se zdi bolj simbol za vzpon, trud, vztrajanje ... Bi se strinjali?

Mislím, da reka ni samo dobra prispodoba za umetnost, ampak tudi za življenje nasploh. Vedno smo na preizkušnjah, vedno v premočrtnem pričakovanju nasprotnega. Saj vemo: bolj ko se včasih upiramo tegobam, bolj gre vse narobe. Reka je odlična prispodoba prav v tistih trenutkih, ko se je treba prepustiti brez strahu, da se bo vse podrlo. Naj se podre! Saj se potem spet sestavi. Če je reka prispodoba našega življenja, je hoja v gore prispodoba naših neizpoljenih želja. A obojemu je skupno eno: spoštovanje, tako mogočnih vrhov kakor tokov rek, ki jim je treba pustiti prednost.

Preseganje prostora

5. poglavje

Aleksij Kobal, Zakulisje popoldneva, 2012, olje na platnu 200 x 200 cm

Str.133

PETRA ČEFERIN

PREMISLEK ARHITEKTURE II

Str.134

NE POSNEMAJ – ZAREŽI MEJO!

Marko Horvat in Žiga Erjavec

Str.136

MANJ JE VEČ ALI MANJ ZA VEČ?

Gaja Golob

Str.138

PET MINUT OGREVANJA, IN ŠESTA MINUTA

Danica Sretenović

Str.140

PETER GABRIJELČIČ – GRADNIK LJUBLJANSKE
FAKULTETE ZA ARHITEKTURO

Ana Kosi, Ajda Bračič

Str.148

SMAAL TOKK IN VITA KOROŠEC